

EUs program för utvecklingssamarbete

Biståndet till de forna europeiska kolonierna var början till det som idag är EUs utvecklingssamarbete. Genom åren har andra geografiska områden lagts till och idag bedriver EU utvecklingssamarbete med över hundra länder.

EU har ett utvecklingssamarbete med såväl de fattigaste länderna i Afrika söder om Sahara som med rikare länder i södra Medelhavsområdet, Latinamerika, Asien och de östeuropeiska länder, som nu är på väg att bli medlemmar i EU.

Under 1990-talet fick biståndet en delvis ny inriktning. EU ansåg det strategiskt viktigt att knyta det forna östblocket och den södra Medelhavsregionen närmare Europa, samtidigt som man för den skull inte ville glömma bort de fattiga i Afrika, Asien och Latinamerika. Denna utvecklingspolitik ledde till att en mycket större del av EUs bistånd numera går till länderna kring Medelhavet och det forna östblocket.

Utvecklingssamarbetet är organiserat i särskilda program, beroende på geografisk region. Det finns vissa skillnader i hur samarbetet har byggts upp, men i grunden innehåller samtliga program ungefär samma blandning av politisk dialog, bistånd och handelsutbyte.

Afrika, Västindien och Stillahavsområdet (AVS)

När EU bildades 1957 bestod större delen av Afrika fortfarande av euro-

peiska kolonier. I takt med att kolonierna vann självständighet, uppstod också behovet för dessa länder att hitta former för samarbete med de forna kolonialmakterna som utgjorde EU. Detta samarbete kom att regleras genom en rad särskilda avtal, *Yaoundé*- och senare *Lomékonventionen*, som undertecknades 1975.

Lomékonventionen omförhandlades flera gånger innan det i augusti 2000 ersattes av ett nytt, 20-årigt avtal, den så kallade *Cotonoukonventionen*. Samarbetsavtalet omfattar numera 77 länder i Afrika, Västindien och Stillahavsregionen, så kallade AVS-länder, och reglerar både bistånd, handel, krediter och politisk dialog.

Det nya avtalet bygger på erfarenheterna från Lomékonventionerna och liknar i stora stycken det gamla avtalet. En avgörande skillnad är dock att man vill att AVS-ländernas tidigare handelsförmåner på sikt ska ersättas med frihandelsavtal. Detta kommer dock att träda i kraft först 2009.

Stödet till AVS-länderna finansieras genom medlemsländernas bidrag till en särskild fond, Europeiska Utvecklingsfonden, EUF, som ligger utanför EUs reguljära budget. I praktiken har finansieringsformen ingen

större betydelse för administrationen av biståndet. Samarbetet med AVS-länderna skiljer sig inte markant från stödet till andra geografiska regioner.

AVS-länderna får tillsammans drygt en tredjedel av allt EU-bistånd. De största mottagarna har över tiden varit länderna söder om Sahara. Etiopien, Malawi och Zambia toppade listan i slutet av 1990-talet. Samarbetet med AVS-länderna handläggs av Generaldirektoratet för utveckling, som leds av den danske kommissionären Poul Nielson.

Asien och Latinamerika (ALA)

Till en början omfattades inte Asien och Latinamerika av EUs utvecklingssamarbete. Men när den forna kolonialmakten Storbritannien blev medlem i EU 1973 blev frågan om stöd till de fattiga länderna i Asien aktuell, inte minst till Indien.

Latinamerika fick inte något nämnvärt bistånd förrän efter 1986, då Spanien och Portugal hade blivit medlemmar. Numera har EU samarbete med snart sagt alla länder i de båda regionerna. Detta program kallas för ALA-samarbetet som även inkluderar länder som Brasilien, Argentina och Mexiko.

ALA-biståndet går till ett 40-tal länder och utgjorde under senare delen av 1990-talet cirka 15 procent av EUs utvecklingsstöd. De två kontinenterna får ungefär hälften av resurserna var. I Asien gick det största stödet 1989 till Indien, Bangladesh och Kina och i Latinamerika till Peru, Nicaragua och Bolivia.

ALA-samarbetet handläggs av Generaldirektoratet för utrikesrelationer, som leds av den brittiske kommissionären Chris Patten. Samarbetet finansieras via EUs ordinarie budget.

Nordafrika och Mellanöstern (MEDA)

EU hade tidigt ett samarbete med de så kallade Maghreb-staterna – Marocko, Algeriet och Tunisien, som alla var eller hade varit franska kolonier. Till en början gavs inget bistånd, utan samarbetet grundades på han-

delsavtal. 1976 slöts avtal där både bistånd och handel ingick i samarbetet. Liknande avtal slöts 1977 med de så kallade Mashrek-länderna – Egypten, Jordanien, Syrien och Libanon.

Även Turkiet, Cypern och Malta, som nu söker medlemskap, har särskilda samarbetsavtal med EU. Tillsammans med Israel och den palestinska myndigheten har alla dessa länder en eller annan form av samarbete med EU.

MEDA-samarbetet styrs av den så kallade *Barcelonadeklarationen*. Här ingår bland annat ökat regionalt samarbete för att främja fredlig konfliktlösning, samt stöd för social och ekonomisk utveckling med målet att upprätta en gemensam frihandelszon till 2010.

Under 1990-talet växte stödet till länderna i Mellanöstern och Nordafrika kraftigt. Den största mottagar-

en av EU-bistånd i regionen har genomgående varit Egypten.

Liksom ALA, handläggs MEDA av Generaldirektoratet för utrikesrelationer och finansieras via EUs ordinarie budget.

Central- och Östeuropa

EU har även ett utvecklingssamarbete med länder i Central- och Östeuropa, det tidigare östblocket. Detta program kallas för PHARE-samarbetet.

Biståndet till länder i det forna Sovjetunionen är samlat i programmet TACIS.

Humanitärt bistånd

EU är världens största givare av humanitärt bistånd. Detta stöd, som 1998 uppgick till cirka 8 miljarder kronor, handläggs av EUs program för humanitärt bistånd, ECHO.

Biståndets fördelning

Beslutade insatser 1998	miljoner euro	procent
AVS-länderna + Sydafrika	2 983	43,6
Asien	617	9
Latinamerika	485	7,1
Medelhavsländerna	1 368	20
Central- och Östeuropa	614	9
Forna Sovjetunionen	243	3,6
Icke specificerbart stöd	534	7,8
Summa officiellt utvecklingsstöd	6 843	100
Stöd till övergångsekonomier	1 771	
Totalt	8 614	

Att halvera fattigdomen i världen till år 2015 är vår tids största utmaning. Det kräver samarbete och uthållighet. Samarbetsländerna ansvarar för sin utveckling. Sida förmedlar resurser och utvecklar kunskap och kompetens. Det gör världen rikare.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besök: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15

För mer information:

Sida och EUs utvecklingssamarbete: www.sida.se
Tidskriften Omvärlden, temanummer om EUs bistånd. Kan beställas från Sida.
Regeringens EU-information: www.utrikes.regeringen.se/eu/
EUs hemsida: www.europa.eu.int
Svenska Liaison Committee: www.lc-s.se
Europeiskt forum för utvecklingssamarbete: www.euforic.org